

معرفی یک دوره‌ی تخصصی برای حفاظت از معماری مدرن قرن بیستم

مهشید صبحی‌زاده^۱

پیش‌گفتار

به دنبال سوداگری روزافزون در بازار زمین و املاک شهرهای مختلف ایران طی سال‌های اخیر، در کنار بناهای متعدد قاجاری و حتی کهن‌تر، شاهد تخریب هرروزه‌ی تعداد بی‌شماری از نمونه‌های باارزش دوره‌ای از معماری ایران هستیم که نه تنها آثار منحصر به فردی از دوران تحول^۲ متعلق به سه دهه‌ی نخست پس از ۱۳۰۰، بلکه بناهای ارزشمند متعلق به دهه‌های ۴۰ و ۵۰ خورشیدی را نیز شامل می‌شوند. حساسیت‌های پدیدار شده در جامعه نسبت به این روند تأسفبار که عمدتاً از سوی سازمان‌ها و گروه‌های مردم‌نهاد و غالباً تخصصی ابراز می‌شوند^۳، اگرچه بسیار دیر و در مقیاسی محدود آغاز شده و غالباً در جلوگیری از این تخریب‌ها ناموفق هستند و لیکن نویدبخش سرآغازی نوین در توجه به این گروه از ساختمان‌ها در میان مردم و مسئولین بوده و راه دشوار پیش‌رو را می‌نمایانند.

متأسفانه تخریب‌های مزبور نه تنها بناهای مسکونی بی‌شماری از آثار معماران به نام دوران گذار، بلکه بناهای عمومی، به‌ویژه کارخانه‌های متعدد و ارزشمندی از سال‌های آغاز صنعتی شدن ایران را نیز شامل می‌شوند. با این حال، توجه به حفاظت و تغییر کاربری این بناها نیز همچون سایر رویکردهای جهانی سال‌های اخیر همراه با دانش معاصر معماری به کشور وارد شده و اگرچه به کندی، ولیکن هرروز بر مقبولیت این روند حداقل در نزد متخصصین افزوده می‌شود.

mahsehi@gmail.com

۱- دکترای طراحی شهری، استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه بوعلی سینا همدان

۲- معماری دوران تحول (سروش‌یانی و دیگران، ۱۳۸۷)، دوران گذار (حبیبی، ۱۳۸۶) یا دوران انتقال (مختاری، ۱۳۹۰) به دوره‌ای از معماری ایران اطلاق می‌شود که نمره تجدیدگرایی فرهنگی دوران معاصر بوده و مهمترین ویژگی آن تحول مستمر در روند گذار از معماری سنتی ایران به سوی یافتن زبانی در عرصه‌ی معماری مدرن است و تقریباً از اواخر دوران قاجار آغاز شده است.

۳- نظیر واکنش‌های گسترده‌ی اخیر در فضای مجازی به تخریب خانه‌ای ویلایی اثر نظام عامری یا ویلای مدرنی موسوم به توران در شمیرانات.